būti, kad ji per daug nukelta į PV. Be to, iš Degėsių kaimo gyventojo G. Malinausko gauta žalvarinė juostinė apyrankė su iškilia briauna per vidurį (VII a.) rasta už PR senkapio teritorijos ribos.

Ėrika STRIŠKIENĖ

Exploration of Degėsiai cemetery in 1999

In 1999 the CRCCL excavated the area of 100 m² in Degėsiai cemetery. Two destroyed inhumations were uncovered. One of them contained 3 coins of Gustav Adolph (the 17th century), the other – small fragments of bronze and iron artefacts. Stray finds date to the 7th-17th century.

Eugenijus SVETIKAS

DIDŽIŲJŲ LIKIŠKIŲ SENKAPIO TYRINĖJIMAI 1998 M.

1998 m. birželio 22 – rugpjūčio 21 d. LII archeologijos skyriaus ekspedicija toliau tyrinėjo 1996 m. pradėtą tirti Didžiųjų Likiškių senkapį (žr. *ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 240–247). 1998 m. buvo tęsiami tyrinėjimai P senkapio dalyje. Čia ištirtos 25 perkasos: 19 – 3×10 m dydžio ir 6 – 5×3 m dydžio (iš viso 660 m²) ir atidengti 95 griautiniai kapai (kapai Nr. 51–145). Aptiktos dar 3 duobės (Nr. 23–25). 1998 m. tyrinėjimais pasiektas P senkapio kraštas. Nustatyti senkapio V ir R kraštai. Šiuo metu galima konstatuoti, kad senkapis buvo sąlyginio stačiakampio formos. Į ilgį senkapis orientuotas P–Š kryptimi, į plotį, kuris siekia nuo 15 iki 20 metrų, V–R kryptimi. 1998 m. atidengtų kapų chronologija – XVI a. pab. – XVII a.

39 griautiniuose kapuose mirusieji palaidoti su įkapėmis, 56 kapuose – be įkapių (10 vyrų – k. Nr. 61, 67, 68, 5, 6, 78, 90, 95, 105, 130; 12 moterų – k. Nr. 53, 57, 73, 115, 119, 120, 128, 129, 131, 135, 138, 144; 34 vaikai bei paaugliai – k. Nr. 55, 56, 58, 62, 69, 70, 71, 74, 81, 83, 84, 85, 86, 88, 93, 94, 96, 97, 100, 108–110, 116, 117, 122, 125, 126, 133, 134, 136, 137, 141–143).

Visi mirusieji laidoti aukštielninki, ištiestomis kojomis, išskyrus 2 moteris: kape Nr. 65 moters kojos pariestos į dešiniąją pusę, o kape Nr. 123 mirusioji, atrodo, paguldyta ant dešiniojo šono. Beveik visi mirusieji palaidoti V kryptimi (vaikų k. Nr. 62, 81, 84, 85, 93, 94, 96, 97, 108, 109, 116, 122,

126, 133, 136, 143 išlikę tik griaučių likučiai, pagal kuriuos kryptis tiksliau nenustatyta). Tik kape Nr. 63 moteris palaidota R kryptimi. Mirusieji laidoti įvairiai sudėtomis rankomis. Vienų rankos ištiestos prie šonų (vyrų k. Nr. 68, 76, 77, 98, 106, 111, 113, 145; vaiko k. Nr. 142) arba šiek tiek sulenktos ir padėtos ant juosmens-dubens (vyrų k. Nr. 75, 79, 105, 130, 140; moterų k. Nr. 87, 120, 121, 138; vaikų k. Nr. 83, 100), kitų viena ranka ištiesta prie šono, o antroji sulenkta ir padėta ant juosmens-dubens (vyrų k. Nr. 54, 61, 95, 99, 118, 132; moterų k. Nr. 53, 65, 72, 92, 103; vaiko k. Nr. 104). Pasitaikė pavienių atvejų, kai rankos praskėstos ir padėtos ant dubens (moters k. Nr. 127); rankos sukryžiuotos ir padėtos ant juosmens-dubens (vyro k. Nr. 89); dešinioji ranka sulenkta ir padėta skersai ant juosmens, o kairioji ranka ištiesta prie šono (vyro k. Nr. 78); dešinioji ranka sulenkta stačiu kampu ir padėta skersai ant juosmens, o kairioji ranka sulenkta ir padėta įstrižai ant juosmens-dubens (vaiko k. Nr. 86); dešinioji ranka per petį atlenkta į šoną ir nežymiai sulenkta, o kairioji ištiesta prie šono (moters k. Nr. 114). Kai kuriuose kapuose aiški tik vienos rankos padėtis, o kitos kaulai sunykę arba nuardyti (vyrų k. Nr. 67, 91; moterų k. Nr. 51, 64, 73, 80, 112, 115, 119, 123, 129). Deja, daugiau kaip pusėje kapų mirusiųjų rankų padėtis neaiški (vyrų k. Nr. 90, 107; moterų k. Nr. 63, 66, 128, 131, 135, 144; vaikų ir paauglių k. Nr. 52, 55–60, 62, 70, 71, 74, 81, 82, 84, 85, 88, 90, 93, 94, 96, 97, 101, 102, 108–110, 116, 117, 122, 124, 125, 126, 133, 134, 136, 137, 139, 141, 143). Laidojama buvo karstuose. Kai kuriuose kapuose pastebėta medienos liekanų, o 12 kapų rasta karstų geležinių vinių (k. Nr. 64, 66, 67, 76–78, 86, 95, 96, 99, 105, 115).

23 kapuose aptikta monetų: vyrų k. Nr. 89 (1 moneta), 91 (1), 98 (1), 99 (1), 106 (1), 107 (1), 113 (3), 118 (1), 132 (2), 145 (1); moterų k. Nr. 51 (2), 63 (1), 65 (3), 72 (1), 80 (16), 87 (2), 112 (1), 121 (6), 127 (1); vaikų k. Nr. 59 (2), 101 (3), 104 (1), 139 (2). 13-oje kapų įdėta po 1 monetą, 4 kapuose – po 2, 3-uose – po 3, 1-am – 6 ir dar 1-am – 16. Zigmanto Vazos monetų rasta 8 kapuose – tai Rygos m. (k. Nr. 51 (2; 1 – 1596 m.), 63 (1), 87 (1, kitas šilingas nenustatytas), 89 (1) ir Lenkijos–Lietuvos šilingai (k. Nr. 99 (1), 112 (1 – 1620 m.), 127 (1). Tik kape Nr. 132 rastas Zigmanto Vazos pusantrokas, įdėtas kartu su Prūsijos valdovo Georgo Vilchelmo pusantroku. Kape Nr. 139 – dar viena Georgo Vilchelmo moneta (1627 m. šilingas)

kartu su Gustavo Adolfo 1628 m. Rygos m. šilingu. Dar 1 Gustavo Adolfo Rygos m. šilingas rastas kape Nr. 118. Kristinos Rygos m. šilingas – kape Nr. 107. Jono Kazimiero varinių šilingų aptikta 9 kapuose (Nr. 59 (2), 65 (3), 72 (1), 80 (16), 98 (1), 101 (3), 104 (1), 106 (1), 121 (1)). 3 kapuose – monetos neidentifikuotos (k. Nr. 91 (1), 113 (3), 145 (1)). Monetų rasta įvairiose kapo vietose: prie kaukolės ir po ja (k. Nr. 59, 104, 106, 112, 121, 132, 145), prie dešiniojo (k. Nr. 113, 139) arba kairiojo (k. 65, 98) žastikaulio, prie juosmens (k. Nr. 72, 127), ant kairiojo dubens (k. Nr. 99), prie dešiniojo (k. Nr. 51, 87, 89, 101) arba kairiojo (k. Nr. 91) šlaunikaulio, prie kairiojo kelio (k. Nr. 118) bei kapo duobės sampile (k. Nr. 63, 107). Išsiskiria kapas Nr. 80, kuriame 16 monetų rastos įvairiose vietose: 2 gulėjo dešinėje kaukolės pusėje, 7 – po kairiuoju žastikauliu, ties peties vieta, 1 – žemiau raktikaulio, 2 – ant krūtinės, virš juosmens; 1 – prie dešiniojo šono, ties juosmeniu. 4 kapuose monetos rastos tarp odinių kapšelių liekanų (k. Nr. 51, 65, 87, 118). Be to, kape Nr. 54 rasta odinio kapšelio liekanų, tarp kurių monetų nebuvo. Kapšeliai buvę be apkalų.

Moters kape Nr. 121, ant kaukolės, rasta audeklinio galiono, atausto žalvariniais siūlais, fragmentas.

Karolių buvo 2 kapuose. Moters kapo Nr. 121 apvara iš 16 stiklinių juodų karolių: 12 briaunotų, skirtingo dydžio ir 4 suploto rutulio formos. Vaiko kapo Nr. 139 dešinėje kaukolės pusėje, ant karsto lentos fragmento (?) gulėjo iš vilnonio audinio ir odos (?) pagamintas kapšelis, gausiai puoštas smulkiais stiklo karoliukais ir žalvarinėmis įvijėlėmis.

4 kapuose rasta kabių: žalvarinių (vyro k. Nr. 106 ir vaiko k. Nr. 102) ir geležinių (moterų k. Nr. 114, 121).

Žiedų buvo 7 kapuose (moterų k. Nr. 51, 63, 65, 92, 121 ir vaikų k. Nr. 52, 102). 4 kapuose rasta po 1 žiedą. Vaikų kapuose Nr. 52 ir 102 žiedai buvo užmauti ant pirštikaulio ir gulėjo ant kairiojo dubens kaulo. Kapo Nr. 52 žiedas juostinis, paplatintu priekiu (panašus į žiedus su kristograma IHS), o kapo Nr. 102 žiedas su ovalo formos akimi, kurioje įrėžtas kvadratas (viršuje ir apačioje po 1 liniją, iš kraštų – po 2), o jame po 2 įstrižas susikertančias linijas. Moters kapo Nr. 63 žiedas rastas ant nenustatyto dešiniosios rankos piršto, jis juostinis su 2 išilginiais lygiagrečiais grioveliais. Moters kape Nr. 92 žiedas buvo ant nenustatyto kairiosios rankos piršto.

Jis su ovalo formos akimi, kuriai iš šonų padaryti „skliauto“ formos rėmeliai, o akyje kristograma V. Viename kape rasti 2 ar 3 žiedai, o 2 kapuose – po 4. Moters kape Nr. 121 vienas juostinis, lygus žiedas buvo užmautas ant dešiniosios rankos nenustatyto piršto, kitas juostinis, paplatintu priekiu, su išgraviruota kristograma IHS buvo užmautas ant kairiosios rankos nenustatyto piršto, o prie dešiniojo kelio buvo rasta sulaužyto ir ištiesto juostinio žiedo (?) skardelė. Moters kape Nr. 51 ant kairiosios rankos bevardžio piršto buvo užmauti 2 žiedai, 1 su apskritos akies lizdu, o prie šio žiedo prilipęs kitas, atrodo, juostinis. Dar vieno, juostinio, žiedo fragmentų rasta ant didžiojo piršto. Ketvirtasis šio kapo juostinis žiedas rastas po kaukole. Moters kape Nr. 65 ant dešiniosios rankos 2 pirštų buvo užmauta po alavinį žiedą su apskrita stiklo akimi. Kiti 2 žiedai užmauti ant kairiosios rankos piršto. 1 žiedas juostinis, pusiau apskrito skersinio pjūvio, o kito lankelis iš 3 apskritų vielyčių, kurios supintos į apskritą akį – mazgą. Dar vienas įdomus žiedas rastas atsitiktinai perkasoje Nr. 38. Atrodo, kad tai alavinis ar alavuotas žiedas su ovalo formos akimi, kurioje įrėžta kristograma V, o prie jos 2 rombai, kuriuose įrėžta po vertikalią liniją, dalijančią rombą į 2 trikampius.

Moters kape Nr. 51 rasti net 6 žalvariniai smeigtukai su rutulio formos buožele viename gale. 2 iš jų gulėjo dešinėje kaukolės pusėje, ties žastikaulio vieta. Kiti 4 smeigtukai buvo odinio kapšelio viduje (jis gulėjo prie dešiniojo šlaunikaulio), įsmeigti į vilnonį audinį. Tai labai įdomus atvejis, nes paprastai manoma, jog šie dirbiniai turėję utilitarinę paskirtį susegti galvos dangą. Matyt, reikės nagrinėti ir simbolinę šių dirbinių paskirtį laidosenoje.

15 kapų rasta peilių su kriaunomis. Visų kriaunos medinės (vyrų k. Nr. 77, 79, 91, 111, 118, 140; moterų k. Nr. 60, 63, 64, 66, 103, 127; vaikų ir paauglių k. Nr. 82, 124), tik moters kape Nr. 51 – kaulinės. Peilių vieta kape – prie mirusiojo šono, ties dubens kaulu arba šlaunikauliu. Moters kape Nr. 123, ties dešiniojo peties vieta, gulėjo, atrodo, lenktinis peiliukas.

6 kapuose rasta geležinių sagčių. Pusapskritimio, arba D raidės, formos sagtys gulėjo ties kairiojo žastikaulio viduriu (moters k. Nr. 63) ir prie dešiniojo šlaunikaulio viršaus (moters k. Nr. 112). Vyro kape Nr. 79 ovalo formos sagtis buvo kairėje juosmens pusėje, prie stuburkaulio. Keturkampės sagtelės rastos prie dešiniojo (moters k. Nr. 51 – sagtelė prilipusi prie odinio

kapšelio, kuris gulėjo prie šlaunikaulio; vyro k. Nr. 89 – viena sagtelė gulėjo išorėje, prie šlaunikaulio viršaus, o kita – iš vidinės pusės, prie to paties šlaunikaulio) ir kairiojo šlaunikaulio (vyro k. Nr. 132 – sagtelė gulėjo 20 cm nuo šlaunikaulio, ties jo viduriu).

Keramikos fragmentų rasta tik neaiškios paskirties duobėse Nr. 23–25. Duobėje Nr. 23 buvo aptiktas nemažas puodo kaklelio fragmentas, kuris puoštas bangelių ornamentu. Puodo anga buvusi 23 cm skersmens. Kitose 2 duobėse rasta puodų sienelių fragmentų. Duobės Nr. 24 keramikos fragmentas puoštas bangelių ornamentu, o duobėje Nr. 25 aptiktos 5 šukės, puoštos išilginėmis linijomis.

Eugenijus SVETIKAS

Investigations of Didieji Likiškiai cemetery in 1998

In 1998 the LIH carried on the investigations of Didieji Likiškiai (Alytus district) cemetery which were begun in 1996. In 1998 the southern part of the cemetery was investigated. The excavation area (25 trenches, the total of 660 m^2) included 95 inhumations (no 51-145) and three grave pits (no 23-25). Thirty nine graves contained burial items (coins, leather bags, a galloon, necklaces, pendants, rings, pins, knives with a handle, iron buckles). The graves date to the end of the 16th-17th century.

Eugenijus SVETIKAS

PRŪSALIŲ SENKAPIO TYRINĖJIMAI 1998 M.

1997 m. Plungės r. savivaldybė kreipėsi į KVAD, prašydama 1998 m. pavasarį Prūsalių senkapyje (AV–931) atlikti archeologinius tyrinėjimus. Prūsalių senkapis (Plungės r.) yra P. Astrausko sodyboje. Šis pilietis 1998 m. planavo persistatyti gyvenamąjį namą, jį praplėsti.

Prūsalių senkapio teritorija iki archeologinių tyrinėjimų buvo neaiški. Pirminiai duomenys iš VAK archyvo nurodo, kad paminklas aptiktas pradėjus kasti žvyrą, todėl, atvykus į vietą, pirmiausia ir buvo nustatyta žvyrduobės vieta. Paaiškėjo, kad P. Astrausko namo priestatui pasirinkta vieta sutampa su anksčiau buvusio I. Tuleikienės namo pamatais, yra apie 50–70 m į Š–ŠV nuo buvusios žvyrduobės. 15 m į P nuo P. Astrausko kluono